

POMOC SPOŁECZNA w 2011 roku

Część raportu:

Województwo Małopolskie 2012

Kraków 2012

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zawartość

I	Wskaźniki ubóstwa w regionie	3
II	Beneficjenci pomocy społecznej	4
III	Zasoby pomocy społecznej.....	8
III.1	Kadra.....	8
III.2	Finansowanie.....	11
III.3	Jednostki organizacyjne.....	12

- Małopolskę charakteryzuje znaczne zróżnicowanie terytorialnie pod względem nasilenia określonych problemów społecznych, jak też ich kumulacji. Niezmiennie od lat najkorzystniejsza sytuacja pod względem udziału klientów pomocy społecznej w liczbie ludności ma miejsce w Krakowie oraz powiecie krakowskim ziemskim. Natomiast powiaty o najmniej korzystnym położeniu pod tym względem to głównie wschodnie tereny naszego województwa. Obszary te na ogół charakteryzują się jednocześnie najwyższymi wskaźnikami bezrobocia w regionie, w tym także tzw. bezrobocia długotrwałego.
- W 2011 r. świadczeniami pomocy społecznej w województwie objęto blisko 83 tysiące rodzin, a tym samym ponad 245 tysięcy osób w tych rodzinach, co stanowi 7,4% mieszkańców Małopolski (o 0,4% mniej niż przed rokiem). Wskaźnik ten jest niższy o 1,6% niż średnia dla kraju i plasuje województwo małopolskie na IV miejscu w Polsce (po śląskim, opolskim i dolnośląskim). W porównaniu z 2000 r. wskaźnik dla regionu jest niższy o ponad 6%.
- Samorządy powiatów i gmin Małopolski na udzielone świadczenia z zakresu pomocy społecznej, będące sumą zadań własnych i zleconych przez administrację rządową wydatkowały w 2011 r. łącznie ponad 269 mln zł, co daje naszemu województwu VIII pozycję wśród innych regionów.
- Województwo małopolskie jest znacznie zróżnicowane pod względem zasobów pomocy społecznej i jej otoczenia. Najwięcej zasobów, ale też największe ich zróżnicowanie, zbliżone do pełnego katalogu zdefiniowanych form wsparcia mieszkańców z określonymi problemami, obserwowalne jest w zasadzie w stolicy regionu, często też w północno – zachodniej jego części. Małopolskie powiaty i gminy prowadzą 290 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz 40 mieszkań chronionych dla osób o określonych problemach. Jednocześnie w ramach wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej funkcjonuje w regionie Małopolski Ośrodek Adopcyjny w Krakowie (wraz z dwoma filiami) i trzy niepubliczne ośrodki adopcyjne oraz 2 546 rodzin zastępczych, 63 placówki opiekuńczo-wychowawcze różnego typu i 98 placówek wsparcia dziennego dla dzieci.
- Rozwój infrastruktury socjalnej, nacisk na wzrost jakości oferowanych usług oraz nowe instrumenty pracy z klientem pomocy społecznej wdrażane m.in. poprzez uczestnictwo w projektach unijnych przyczyniają się do systematycznego wzrostu zatrudnienia w jednostkach świadczących usługi włączenia społecznego. W małopolskich ośrodkach pomocy społecznej – do obowiązków których należy organizowanie dużej części zadań zapisanych w ustawie o pomocy społecznej, zwłaszcza zaś prowadzenie pracy socjalnej – w 2011 r. zatrudniano 1 675 pracowników socjalnych (o 35 więcej niż w 2010 r.). Natomiast na jednego pracownika socjalnego w gminie w tym okresie przypadało średnio – 1 993 mieszkańców (o 31 mieszkańców mniej niż w 2010 r., a o 203 niż w 2009 r.). Wskaźnik ten lokuje nasz region poniżej średniej dla kraju, na dziesiątej pozycji.

I Wskaźniki ubóstwa w regionie

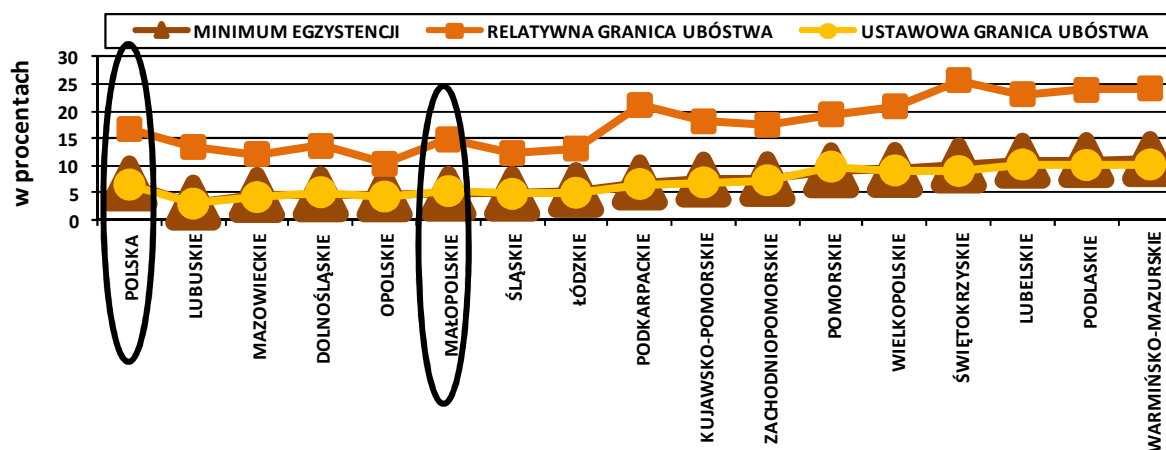
W województwie małopolskim w roku 2011, w porównaniu z 2010 r. nastąpił niewielki wzrost wartości jednego z podstawowych wskaźników zagrożenia ubóstwem – minimum egzystencji (po dwóch latach pozostawania na tym samym poziomie). Jego wartość dla Małopolski jest jednak niższa niż średnia dla kraju i lokuje nasz region na VI pozycji w porównaniu do innych województw.

Biorąc pod uwagę pozostałe dwa wskaźniki zagrożenia ubóstwem (relatywną granicę ubóstwa i ustawową granicę ubóstwa) można zauważyć zmniejszenie się liczby osób żyjących poniżej tych granic (podobnie jak w poprzednich dwóch latach). Poziom omawianych wskaźników ubóstwa plasuje Małopolskę również poniżej średniej dla kraju, na siódmej pozycji w stosunku do innych regionów Polski.

W Polsce dane dotyczące zasięgu ubóstwa regularnie prezentowane są przez Główny Urząd Statystyczny. Są one szacowane przy zastosowaniu różnych mierników, których podstawę stanowią wyniki badania budżetów gospodarstw domowych. Przy obliczaniu zasięgu ubóstwa GUS podaje następujące granice:

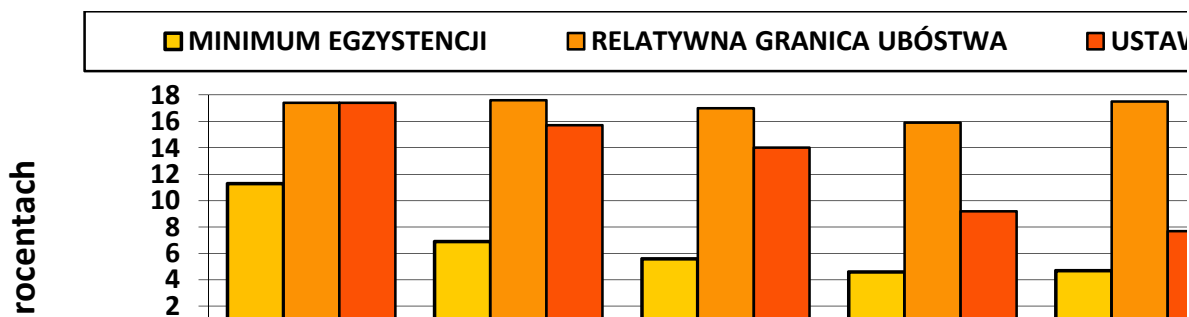
- poziom minimum egzystencji, który uwzględnia jedynie potrzeby uznane w danych warunkach za podstawowe i których niezaspokojenie może powodować biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. W skład koszyka minimum egzystencji wchodzi potrzeby mieszkaniowe i artykuły żywnościowe. Łączny koszt nabycia (zużycia) tych dóbr określa wartość koszyka, która stanowi granicę ubóstwa skrajnego;
- 50% średnich wydatków (ekwiwalentnych) ogółu gospodarstw domowych (relatywna granica ubóstwa);
- kryterium dochodowe, które zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej (ustawowa granica ubóstwa).

Wykres X: Odsetek mieszkańców Polski i regionów żyjących w 2011 r. poniżej minimum egzystencji, relatywnej granicy ubóstwa oraz ustawowej granicy ubóstwa

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Wykres X. Odsetek mieszkańców Małopolski żyjących poniżej minimum egzystencji, relatywnej granicy ubóstwa oraz ustawowej granicy ubóstwa w latach 2005 - 2011

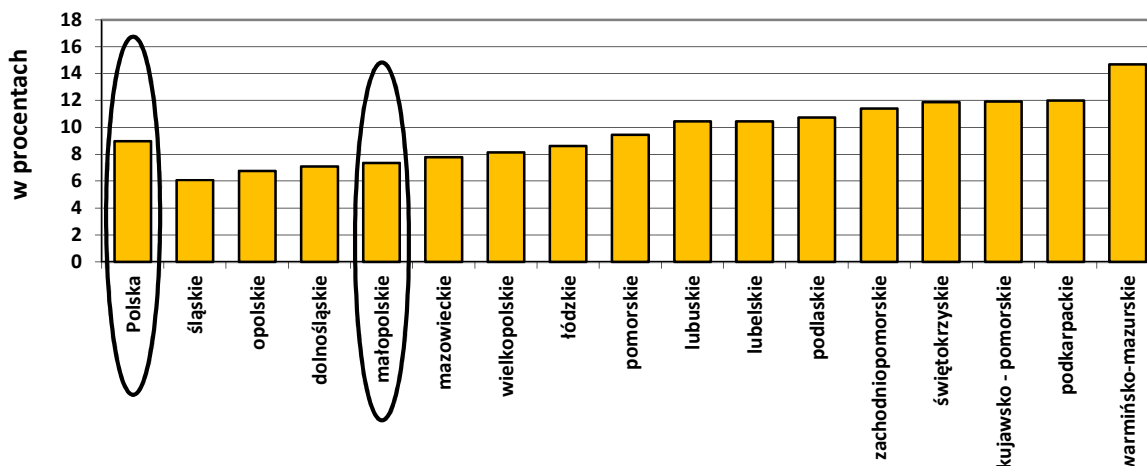

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

II Beneficjenci pomocy społecznej

W Polsce w 2011 r. pomocą społeczną objęto blisko 3,5 miliona osób¹, co stanowi 9,0% ludności kraju (spadek o 0,8% w stosunku do poprzedniego roku). Natomiast w Małopolsce w 2011 r. taką pomocą objęto blisko 83 tysiące rodzin, a tym samym ponad 245 tysięcy osób w tych rodzinach, co stanowi 7,4% (spadek o 0,4% w stosunku do poprzedniego roku) ludności regionu. Wskaźnik ten jest niższy o 1,6% od średniej dla kraju i daje województwu małopolskiemu IV miejsce w porównaniu do innych regionów (po województwach śląskim, opolskim i dolnośląskim posiadających najniższy udział klientów pomocy społecznej w ludności województw w Polsce).

Wykres X: Udział korzystających z pomocy społecznej w ludności Polski i regionów w 2011 r.

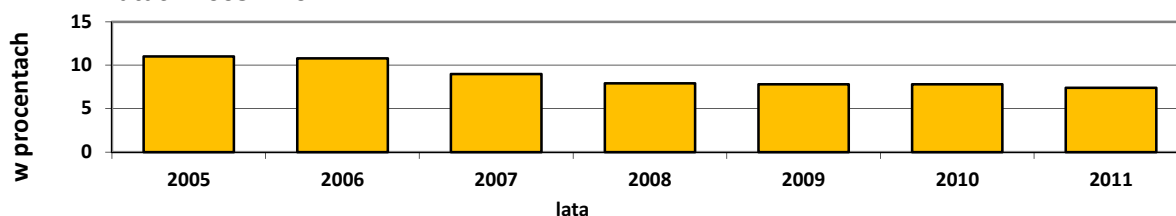

Odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców kraju i regionów (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną - świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31 XII 2011 r.) oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych – Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 (stan na dzień 31.03.2011 r., www.stat.gov.pl).

Analizując wartości omawianego wskaźnika dla Małopolski zwraca uwagę stałe jego obniżanie się. Prawdopodobnie nie bez wpływu na taką sytuację (w okresie 2005 – 2011) był brak waloryzacji kryterium dochodowego uprawniającego do świadczeń z pomocy społecznej od 2006 r. Interesujących danych w tym względzie dostarczą sprawozdania z udzielonych świadczeń pomocy społecznej dla kolejnych lat, w szczególności ważne będą pierwsze dane ze pełny rok sprawozdawczy 2012 (dostępne z początkiem roku 2013), bowiem w połowie roku 2012 kryterium dochodowe zostało zweryfikowane.

Wykres X: Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności Małopolski w latach 2005 – 2011

Odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców Małopolski (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną - świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 za lata: 2005 – 2011 oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych za lata 2005 – 2010 i Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 (stan na dzień 31.03.2011 r., www.stat.gov.pl).

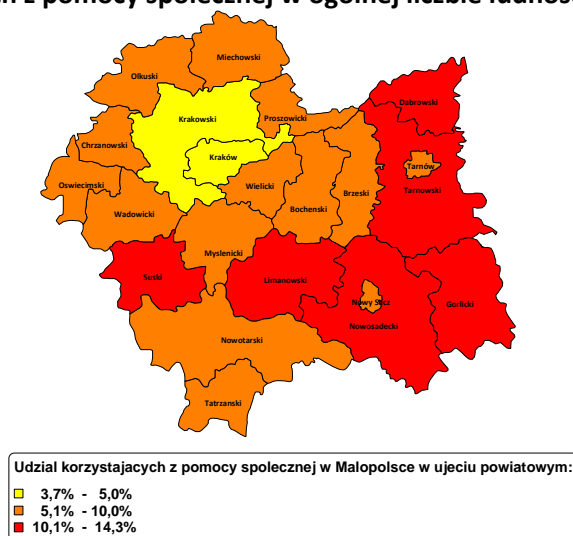
¹ Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców

Wśród korzystających z pomocy społecznej największą grupę stanowią rodziny z dziećmi (blisko 43 tysiące rodzin). Należy jednak zauważyć, iż z roku na rok udział tej grupy rodzin w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej maleje (z 53,2% w 2006 r. do 41,2% w 2011 r.). W grupie rodzin z dziećmi, które skorzystały ze świadczeń pomocy społecznej w 2011 roku rodziny wielodzietne (posiadające troje lub więcej dzieci) stanowiły 38,4% (o 0,6 punktu procentowego mniej niż w 2010 r.), a 27,8% rodziny niepełne (o 1,2% więcej niż w roku ubiegłym). Natomiast rodziny emerytów i rencistów w roku 2011 stanowiły 24,4% ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej w Małopolsce (o 0,7% więcej niż przed rokiem).

Województwo małopolskie jest znacznie zróżnicowane terytorialnie pod względem nasilenia określonych problemów społecznych, jak też ich kumulacji. Niezmiennie od lat najkorzystniejsza sytuacja pod względem udziału klientów pomocy społecznej w liczbie ludności ma miejsce w Krakowie (3,7% mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w 2011 r.) oraz powiecie krakowskim ziemskim (4,9% w 2011 r.). W najmniej korzystnym położeniu pod tym względem są głównie wschodnie powiaty naszego województwa: nowosądecki (14,3% w 2011 r.), limanowski (14,2% w 2011 r.), dąbrowski i gorlicki (po 13,5% w 2011 r.). Dla tych terenów wskaźnik ubóstwa określony jako udział liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej w liczbie wszystkich mieszkańców około dwukrotnie przewyższa średnią dla regionu.

Na sektor pomocy społecznej znaczący wpływ ma sytuacja na rynku pracy. Mapa problemów społecznych, sporządzona na bazie danych określających odsetek mieszkańców pobierających świadczenia z pomocy społecznej w danym powiecie pokrywa się z terytorialnym zróżnicowaniem stopy bezrobocia w Małopolsce w przypadku powiatów o najmniej korzystnych wskaźnikach. Najwyższa wartość stopy bezrobocia w regionie w 2011 r. wystąpiła bowiem w tych samych powiatach: w powiecie dąbrowskim (19,7%), limanowskim (18,1%) i nowosądeckim (17,6%), a powiat gorlicki zajmował również wysoką, 8. pozycję w zestawieniu wartości stopy bezrobocia dla wszystkich powiatów regionu. Różnica stopy bezrobocia między Krakowem i powiatem dąbrowskim wyniosła 14,8 punktu procentowego, przy średniej dla województwa 10,5%. Jednocześnie wymienione powiaty to obszary borykające się z „najcięższą” postacią bezrobocia, tzw. bezrobociem długotrwałym. Najwyższy udział osób długotrwale bezrobotnych utrzymywał się w powiatach: dąbrowskim (61,9%), proszowickim (55,9%), miechowskim (55,5%), limanowskim (55%) olkuskim (53,1%), a także gorlickim (51,6%). Osoby bezrobotne długotrwale stanowiły ponad połowę ogółu bezrobotnych również w powiecie tatrzańskim, w Tarnowie oraz powiecie nowosądeckim.

Mapa X: Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w Małopolsce w 2011 r.

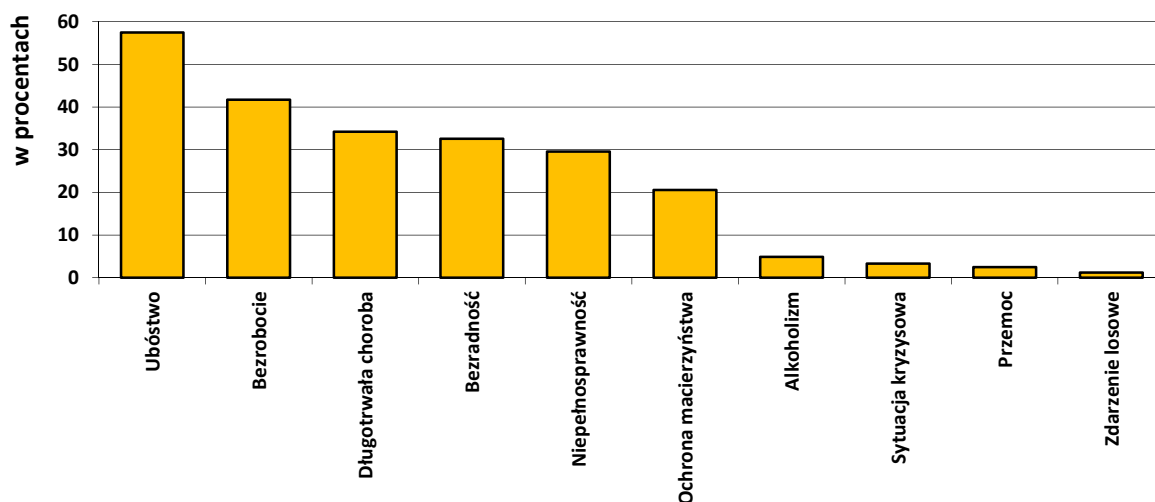
Odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie ludności danego powiatu (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną, świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31 XII 2011 r.) oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych – Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 (stan na dzień 31.03.2011 r., www.stat.gov.pl).

Dane dotyczące przyczyn korzystania z pomocy społecznej zdają się wskazywać także na koncentrowanie się na tych terenach – w sytuacji występowania wielu problemów jednocześnie – na kompensowaniu braków w dochodach mieszkańców. Bowiern do powiatów, w których w roku 2011 najczęściej udzielano pomocy z powodu ubóstwa należały powiaty: suski, nowosądecki, gorlicki, dąbrowski i limanowski (do 78% ogółu klientów pomocy społecznej przy przeciętnej dla regionu 57%).

Oprócz ubóstwa można wyróżnić inne problemy, które w ciągu ostatnich lat są dominujące w naszym regionie. W 2011 r. (podobnie jak w latach poprzednich) do głównych problemów klientów pomocy społecznej należało: bezrobocie (blisko 42% ogółu klientów pomocy społecznej), długotrwała choroba (34%), bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych (blisko 33%), niepełnosprawność (również blisko 30%) oraz potrzeba ochrony macierzyństwa (prawie 21%). Znacznie rzadziej występującymi w regionie przesłankami przyznania pomocy były problemy związane z alkoholizmem i przemocą w rodzinie, czy sytuacją kryzysową i zdarzeniami losowymi (od 5% do 1,2% ogółu klientów pomocy społecznej). Pozostałe przyczyny przyznawania pomocy (wymienione w art. 7 ustawy o pomocy społecznej) notowane są sporadycznie (poniżej 1% ogółu klientów pomocy społecznej – bezdomność; narkomania; sieroctwo; brak przystosowania do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo – wychowawcze; klęska żywiołowa lub ekologiczna; trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego) lub w ogóle nie występują (potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi).

Wykres X: Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w 2011 r.

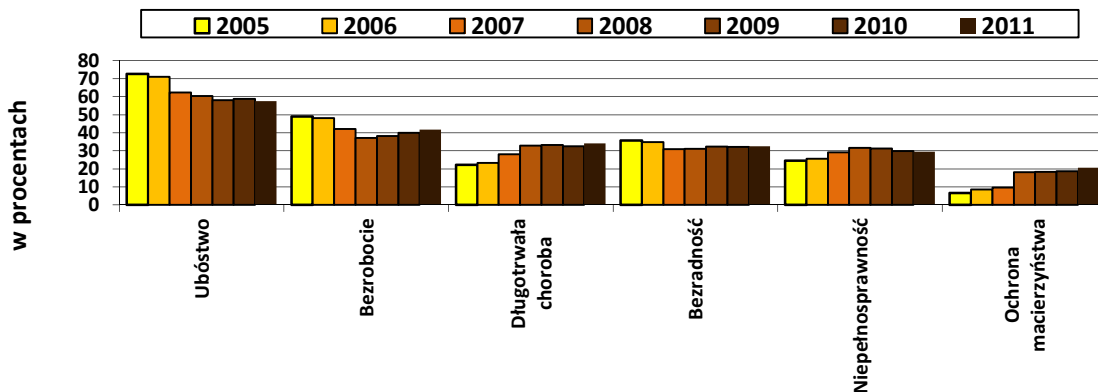

Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów (l. osób w rodzinach świadczeniobiorców). Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31 XII 2011 r.).

Analizując powody udzielania pomocy społecznej w ciągu ostatnich lat można zauważyć pewne ogólne tendencje. Obserwowany jest wzrost przyznawania świadczeń związanych z ochroną macierzyństwa. Ponadto odsetek klientów pomocy społecznej, którzy otrzymują wsparcie z tytułu bezrobocia, po okresie spadkowym zaczyna rosnąć, a odsetek klientów pomocy społecznej, którzy otrzymują wsparcie z powodu niepełnosprawności i bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych od kilku lat utrzymuje się na podobnym poziomie.

Wykres X: Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2005 – 2011 r.

Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów (1. osób w rodzinach świadczeniobiorców). Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 za lata: 2005 - 2011 r.

Jednym z ważniejszych instrumentów wsparcia mieszkańców w ramach pomocy społecznej jest praca socjalna. W roku 2011 małopolskie ośrodki pomocy społecznej objęły pracą socjalną ponad 79 tysięcy rodzin (a w związku z tym prawie 212 tysięcy osób w tym rodzinach). Natomiast pomoc wyłącznie w postaci pracy socjalnej została udzielona ponad 50 tysiącom osób w ponad 21,3 tysiącach rodzin.

Praca socjalna – działalność (świadczona jest bez względu na osiągnięty dochód) mającą na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi.

W 2011 r. w porównaniu z poprzednim rokiem można zauważyć zmniejszenie się liczby osób, którym udzielono wsparcia poprzez prowadzenie pracy socjalnej. W 2011 r. udzielono takiego wsparcia ponad 3 tysiącom rodzin mniej niż w 2010 r., tym samym liczba osób w rodzinach objętych pracą socjalną zmniejszyła się o ponad 15 tysięcy.

Praca socjalna może być prowadzona m. in. poprzez zawiązanie kontraktu socjalnego pomiędzy pracownikiem socjalnym a osobą korzystającą z pomocy społecznej. W 2011 r. w Małopolsce zawarto łącznie blisko 5,2 tysiąca takich kontraktów (głównie w ramach realizacji projektów systemowych z Działania 7.1 „Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji” Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki). W porównaniu z rokiem 2010 liczba zawartych kontraktów socjalnych zwiększyła się ponad 900, a w porównaniu z 2009 rokiem – o przeszło 2,3 tysiąca.

Kontrakt socjalny - pisemna umowa pomiędzy osobą korzystającą ze świadczeń pomocy społecznej a pracownikiem socjalnym, mająca na celu określenie sposobu współdziałania w rozwiązywaniu problemów osoby znajdującej się w trudnej sytuacji życiowej, umożliwienie aktywizacji społeczno – zawodowej oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

III Zasoby pomocy społecznej

III.1 Kadra

W miarę rozwoju infrastruktury socjalnej, a także podnoszenia jakości usług i wprowadzania nowych instrumentów pracy z klientem pomocy społecznej wzrasta zatrudnienie w jednostkach pomocy społecznej.

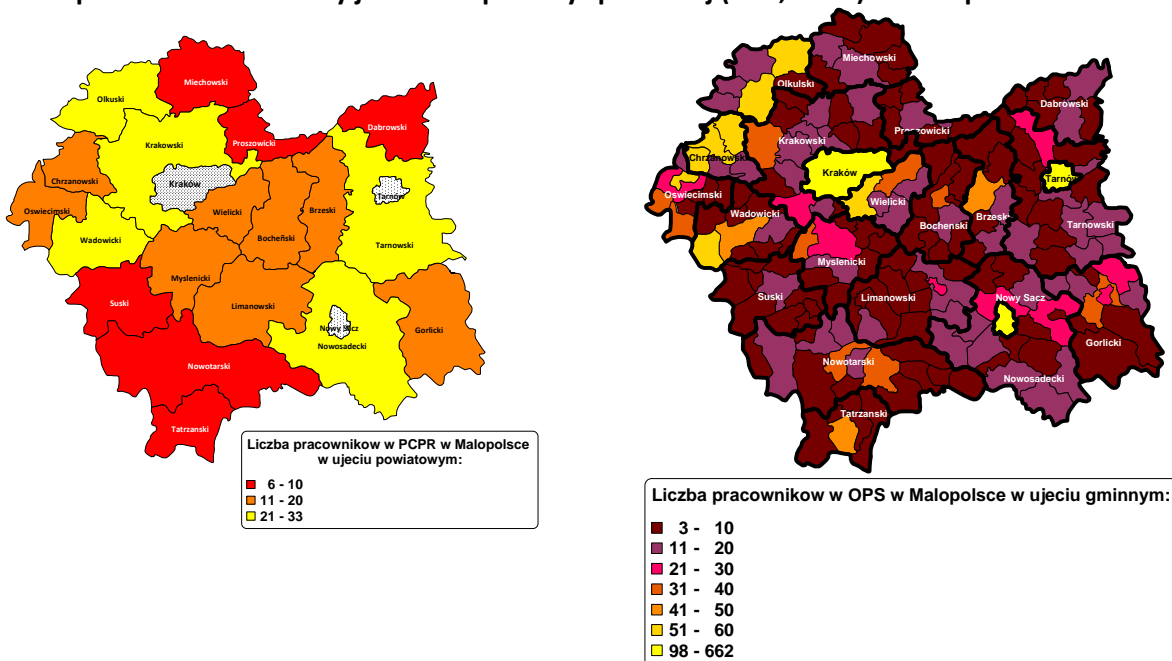
Małopolskie ośrodki pomocy społecznej (OPS), realizujące zadania gminne z zakresu pomocy społecznej, to jednostki małe (średnio 14 pracowników), zatrudniające najczęściej do 10 pracowników ogółem, rzadziej do 20 pracowników, w mniej licznych przypadkach większą ich liczbę. Między ośrodkami pomocy społecznej w Małopolsce ciągle istnieją duże różnice dotyczące wielkości zespołów. Funkcjonują ośrodki zatrudniające powyżej 40 pracowników (od 44 do 60 osób), ale są również takie, gdzie zatrudnia się trzech, czterech lub pięciu pracowników. Łącznie w 2011 r. w OPS zatrudniano 3 387 pracowników (o 96 więcej niż w 2010 r.)

W powiatowych centrach pomocy rodzinie (PCPR), realizujących powiatowe zadania pomocy społecznej, w 2011 r. zatrudniano łącznie 290 pracowników (podobnie jak w 2010 r.), przeciętnie około 15 w jednostce. Pomędzy PCPR istnieją również dość duże różnice w zatrudnieniu – liczba pracowników zatrudnionych w poszczególnych centrach wynosi od 6 (powiat dąbrowski) do 33 (powiat krakowski).

Miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich (Kraków, Nowy Sącz, Tarnów), realizujące powiatowe i gminne zadania z zakresu pomocy społecznej, zatrudniają największą liczbę pracowników, odpowiednio: 662, 110 i 98.

Wielkość podstawowych jednostek pomocy społecznej wydaje się być bardziej skorelowana z liczbą mieszkańców niż nasileniem problemów społecznych, co obok możliwości finansowych gmin wpływa na stan pozostałych zasobów pomocy społecznej.

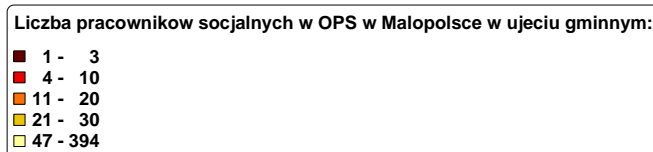
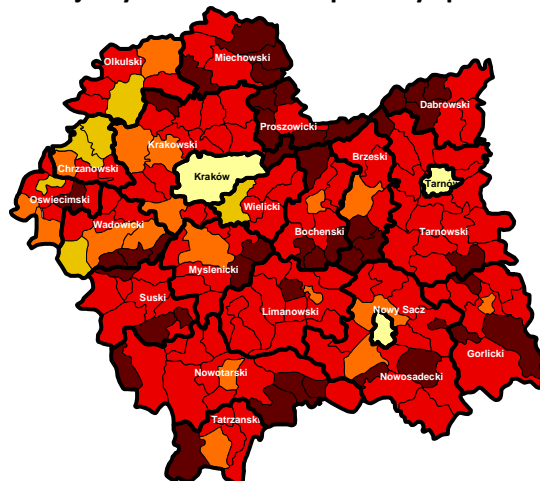
Mapa X: Liczebność kadry jednostek pomocy społecznej (OPS, PCPR) w Małopolsce w 2011 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31 XII 2011 r.).

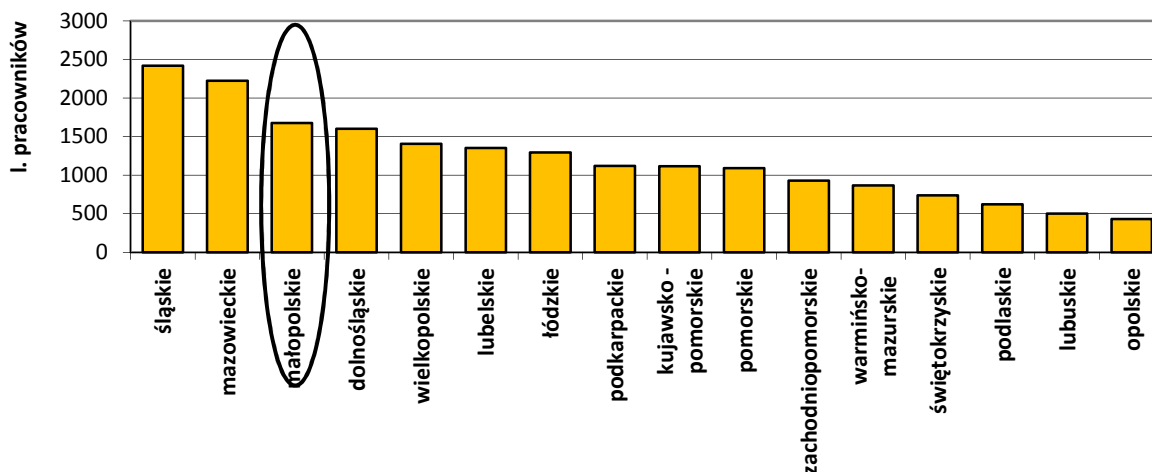
W ośrodkach pomocy społecznej w całym kraju było zatrudnionych w 2011 r. ponad 19 tysięcy pracowników socjalnych. Natomiast w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej pracowało w tym czasie 1 675 pracowników socjalnych (o 35 więcej niż w 2010 r.), co plasuje Małopolskę na trzecim miejscu wśród regionów, podobnie jak w ubiegłym roku (po województwie śląskim i mazowieckim).

Mapa X: Liczba pracowników socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej w Małopolsce w 2011 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31 XII 2011 r.).

Wykres X. Liczba pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej w Polsce i regionach w 2011 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31 XII 2011 r.).

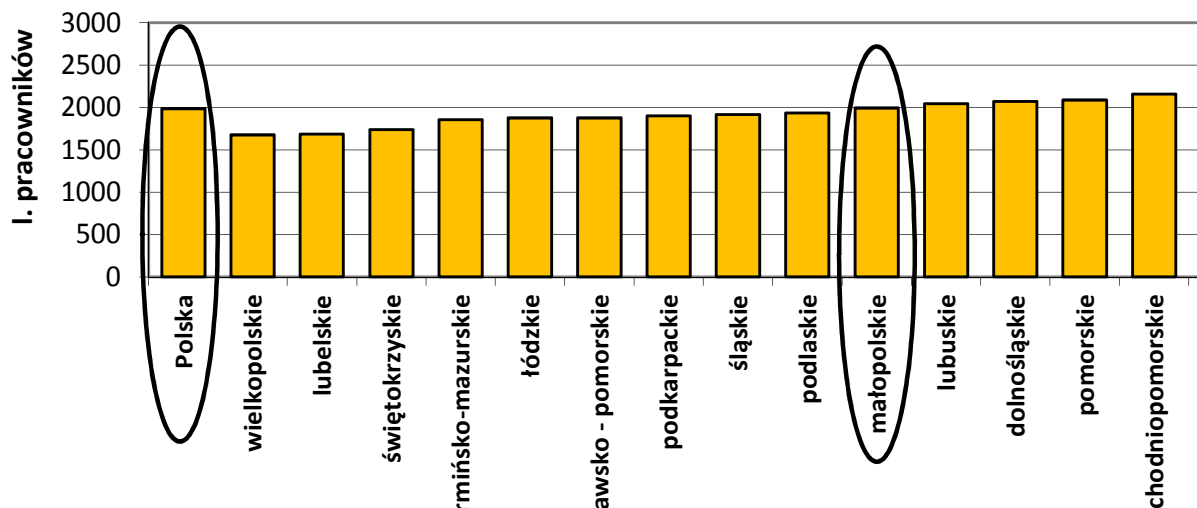
Z uwagi na rolę pracowników socjalnych w systemie pomocy społecznej w ustawie o pomocy społecznej określono wymagany poziom zatrudnienia pracowników socjalnych powiązany z liczbą mieszkańców gminy. W Polsce na jednego pracownika socjalnego w gminie w 2011 roku przypadało średnio 1 987 mieszkańców, natomiast w województwie małopolskim – 1 993 (przeciętnie o 31 mieszkańców mniej niż w 2010 r., a o 203 niż w 2009 r.). Wskaźnik ten lokuje nasz region poniżej średniej dla kraju, na dziesiątej pozycji.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej każdy ośrodek pomocy społecznej powinien zatrudniać przynajmniej trzech pracowników socjalnych bez względu na wielkość gminy, przy czym na 2 000 mieszkańców gminy powinien przypadać przynajmniej jeden taki specjalista.

Poziom zatrudnienia pracowników socjalnych w regionie w latach 2000 – 2011 stale wzrastał. W oparciu o najnowsze dane dotyczące ludności (szczegółowe dane pochodzące z „Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011”) można stwierdzić, iż w 2011 r. średnia liczba mieszkańców

przypadająca na jednego pracownika socjalnego zatrudnionego w ośrodku pomocy społecznej w Małopolsce po raz pierwszy osiągnęła ustawowy próg.

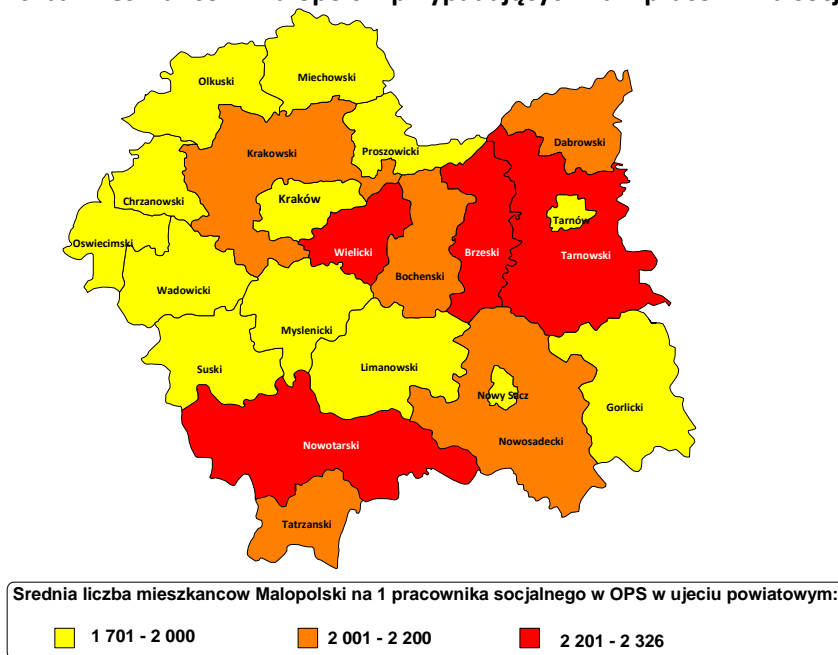
Wykres X. Średnia liczba mieszkańców przypadających na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w ośrodku pomocy społecznej w Polsce i regionach w 2011 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31 XII 2011 r.) oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych – Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 (stan na dzień 31.03.2011 r., www.stat.gov.pl).

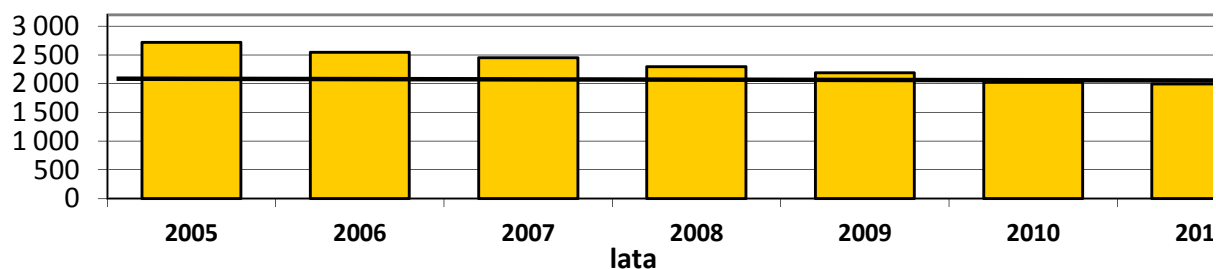
W Małopolsce na statystycznego pracownika socjalnego w 2011 r. przypadało więcej niż 2 000 mieszkańców w 9 powiatach, podczas gdy rok wcześniej – w 11, a w 2009 r. – aż w 17. Nie odnotowano także w 2011 r. powiatu, w którym omawiany przekroczyłby 2 500 osób (podobnie jak rok wcześniej), podczas gdy w 2009 r. odnotowano dwa takie powiaty, a w 2008 r. aż siedem (licząc średnie z gmin).

Mapa X: Średnia liczba mieszkańców Małopolski przypadających na 1 pracownika socjalnego w 2011 r.

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31 XII 2011 r.) oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych – Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 (stan na dzień 31.03.2011 r., www.stat.gov.pl).

Wykres X. Średnia liczba mieszkańców przypadających na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w ośrodku pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2005 – 2011

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 za lata: 2005 – 2011 oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego – Bank Danych Lokalnych za lata 2005 – 2010 i Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011 (stan na dzień 31.03.2011 r., www.stat.gov.pl).

III.2 Finansowanie

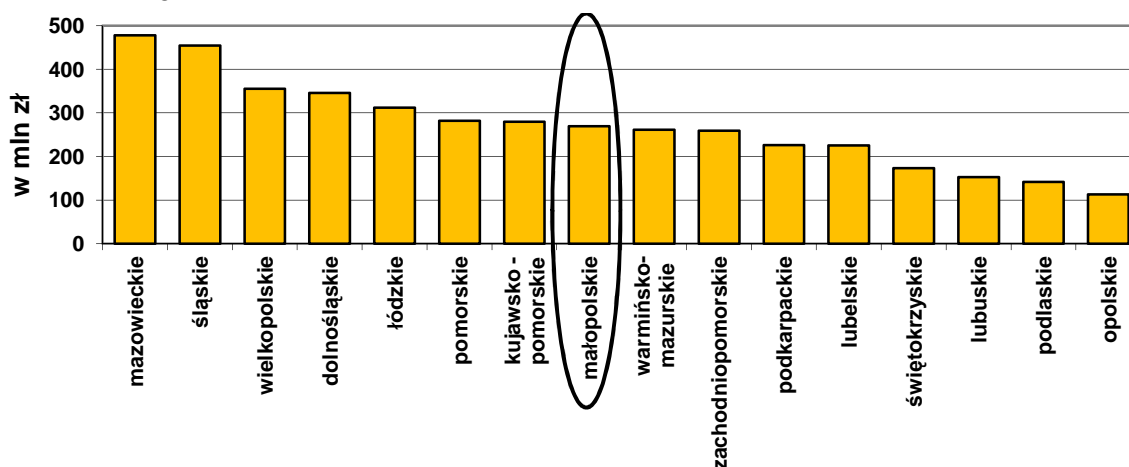
Zasoby pomocy społecznej to także środki finansowe jakie są przeznaczane na udzielanie świadczeń.

W 2011 r. w Polsce na udzielone świadczenia z zakresu pomocy społecznej, będące sumą zadań własnych i zleconych przez administrację rządową samorządy terytorialne wydatkowały łącznie prawie 4 329 mln zł. Natomiast Małopolsce, samorządy gminne i powiatowe wydatkowały łącznie ponad 269 mln zł, co plasuje nasze województwo na VIII pozycji wśród innych regionów. Gminne ośrodki pomocy społecznej wydatkowały blisko 230 mln zł. (w tym blisko 225 mln zł na zadania własne), a powiatowe centra pomocy rodzinie blisko 40 mln zł.

Do sumy świadczeń z zakresu pomocy społecznej udzielonych przez gminy i powiaty zostały wliczone:

- w gminie – zasiłki stałe, okresowe i celowe oraz świadczenia związane z udzielaniem schronienia, zapewnianiem posiłku i niezbędnego ubrania osobom go pozbawionym, pomocą na ekonomiczne usamodzielnienie, usługami opiekuńczymi, odpłatnością za pobyt w domu pomocy społecznej (zadania własne), a także zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z kłeską żywiołową lub ekologiczną, specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, pomoc przyznana cudzoziemcom i wynagrodzenie dla opiekunów z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd (zadania zlecone);
- w powiecie – świadczenia dla rodzin zastępczych, a także pomoc mająca na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem opuszczających różne typy placówek (zadania własne) oraz pomoc dla uchodźców i cudzoziemców objętych ochroną uzupełniającą (zadania zlecone).

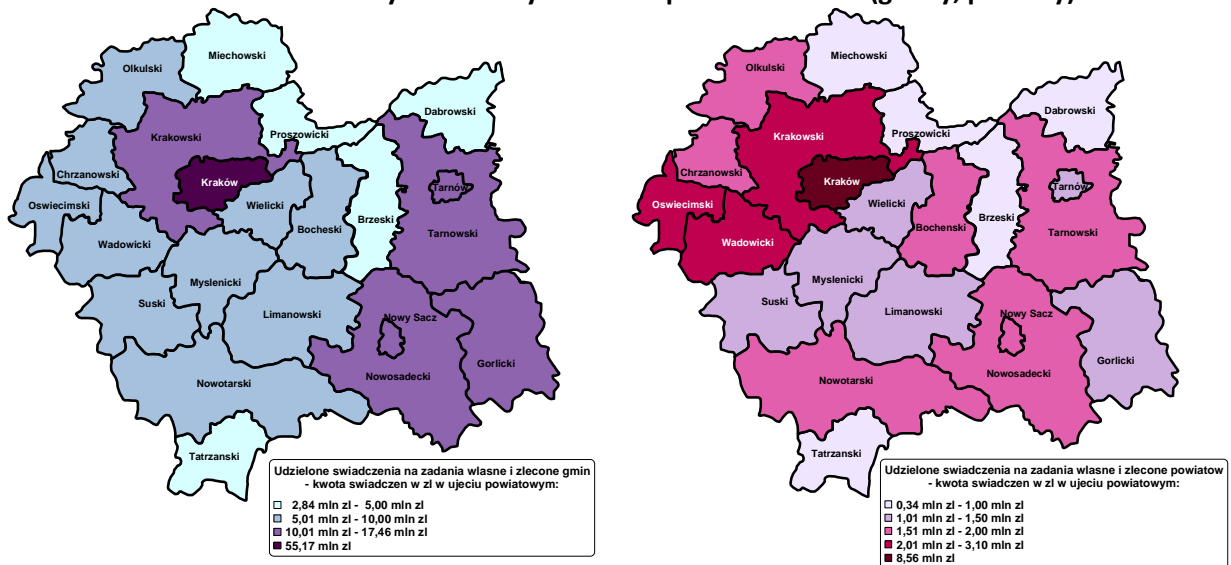
Wykres X. Środki finansowe wydatkowane na świadczenia pomocy społecznej w Polsce i regionach w 2011 r.

*suma zadań własnych i zleconych gmin i powiatów

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie: danych Sprawozdania MPiPS-03 (stan na dzień 31 XII 2011 r.).

Mapa X: Kwota środków finansowych przeznaczonych na świadczenia z zakresu pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zleconych w Małopolsce w 2011 r. (gminy, powiaty)

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPIPS – 03 (stan na dzień 31 XII 2011 r.).

Warto pamiętać także, że małopolski sektor pomocy społecznej uczestniczy w realizacji projektów unijnych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 - 2013 – Poddziałania 7.1.1: „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej” i Poddziałania 7.1.2 - „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie”. Na w/w działania do 2012 roku zakontraktowano w regionie blisko 184 mln zł, w tym niemal 146 mln zł na zadania gminne i prawie 38 mln zł. na zadania powiatów.

III.3 Jednostki organizacyjne

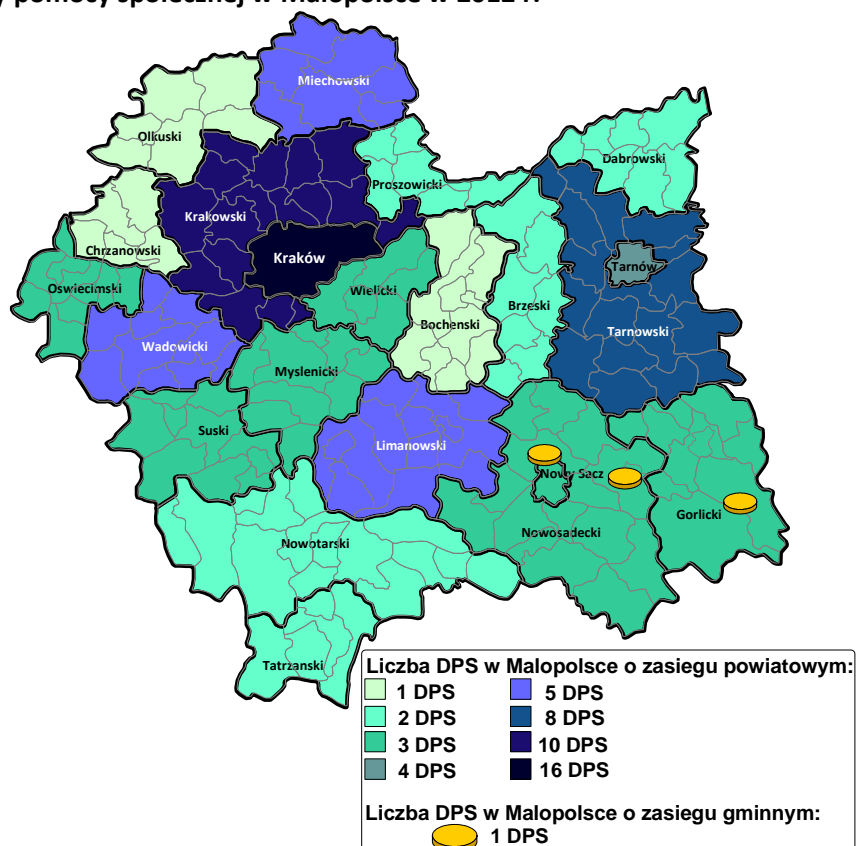
Obok przyznawania i wypłacania przewidzianych ustawą o pomocy społecznej świadczeń finansowych, pomoc społeczna polega także na prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej mogącej zapewnić kompleksowe wsparcie mieszkańcom o określonych problemach. Ofertę tego rodzaju placówek pomoc społeczna kieruje do tych, którzy ze względu na wiek, stan zdrowia czy sytuację życiową wymagają okresowego wsparcia lub stałej opieki. Ze względu na charakter świadczonych usług jednostki pomocy społecznej można generalnie podzielić na trzy podstawowe rodzaje: jednostki całodobowe, placówki dzienne (niestacjonarne) oraz instytucje doradcze. Jednostkami organizującymi i nadzorującymi ich prace są podstawowe jednostki pomocy społecznej – gminne ośrodki pomocy społecznej (179 jednostek – w każdej małopolskiej gminie), powiatowe centra pomocy rodzinie (19 jednostek – w każdym powiecie ziemskim) oraz miejskie ośrodki pomocy społecznej w miastach na prawach powiatów, łączące zadania powiatowych centrów pomocy rodzinie z zadaniami ośrodków pomocy społecznej (3 jednostki: Kraków, Tarnów, Nowy Sącz). Natomiast w strukturze samorządu województwa małopolskiego działa Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, kreujący regionalną politykę społeczną. Jednocześnie zadania administracji rządowej związane głównie z pełnieniem funkcji kontrolnych w systemie pomocy społecznej w Małopolsce wypełnia Wydział Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie. Liczba w/w jednostek ze względu na strukturę systemu pomocy społecznej pozostaje stała.

Jednocześnie w województwie małopolskim (wg rejestrów wojewody) istnieje 90 domów pomocy społecznej (DPS). Zdecydowana większość prowadzona jest przez powiaty. 11 placówek zapewnia miejsca dla dwóch grup osób jednocześnie (np. dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób przewlekle somatycznie chorych). Najwięcej domów (bo po 26) przeznaczonych jest dla osób przewlekle psychicznie chorych i osób przewlekle somatycznie chorych. 23 domy pomocy społecznej przeznaczone są dla osób w podeszłym wieku, 16 dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, a 9 dla niepełnosprawnych intelektualnie dzieci i młodzieży. 1 dom to jednostka dla osób niepełnosprawnych fizycznie. Najwięcej domów pomocy społecznej zlokalizowanych jest w Krakowie (16) i jego najbliższej okolicy, bo na terenie powiatu krakowskiego ziemskiego (10). Na terenie powiatu tarnowskiego funkcjonuje 8 domów, w samym Tarnowie – 4. Po 5 DPS zlokalizowanych jest w powiatach: limanowskim, miechowskim i wadowickim. W pozostałych powiatach mieszkańcy mają dostęp do usług od 1 do 3 domów. Powiaty olkuski, bocheński i chrzanowski, prowadzące po jednej placówce, zapewniają mieszkańcom dostęp na terenie swojego powiatu do domów (kolejno): dla osób przewlekle somatycznie chorych, dla osób w podeszłym wieku oraz dla osób przewlekle psychicznie chorych (łącznie), dla osób przewlekle psychicznie chorych.

Według zapisów ustawy o pomocy społecznej osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, nie mogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, a której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Domy pomocy społecznej, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na domy dla:

- osób w podeszłym wieku,
- osób przewlekle somatycznie chorych,
- osób przewlekle psychicznie chorych,
- dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie,
- dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie,
- osób niepełnosprawnych fizycznie.

Mapa X: Domy pomocy społecznej w Małopolsce w 2012 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

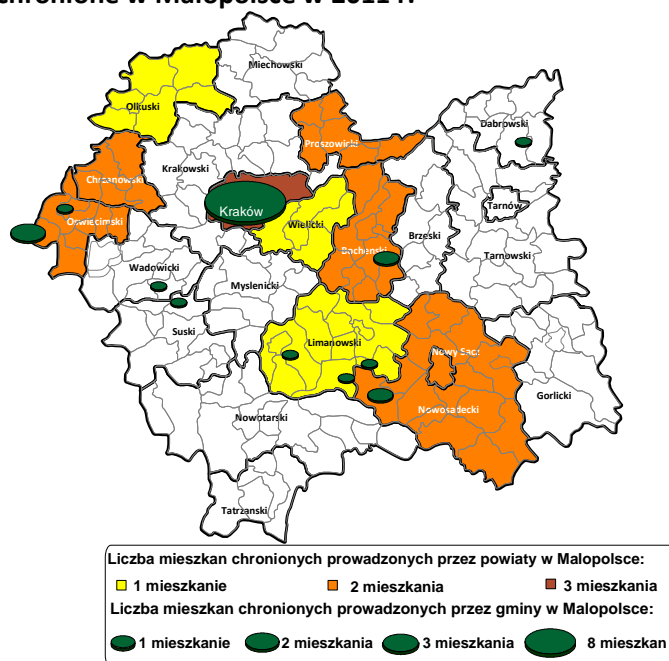
Inną formą wsparcia mieszkańców są w systemie pomocy społecznej tzw. mieszkania chronione. Małopolskie gminy i powiaty prowadzą łącznie 40 mieszkań chronionych. Są one głównie przeznaczone dla młodzieży usamodzielnianej, opuszczającej różnego typu placówki (30 z 40). Pozostałe miejsca w mieszkaniach chronionych (10 mieszkań) przeznaczone są dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Dostęp do takich mieszkań mają na swoim terenie mieszkańcy 14 z 22 powiatów (w tym mieszkania gminne są jedynymi na terenie 4 małopolskich powiatów).

Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Zapewnia ono warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku, integrację ze społecznością lokalną. Dedykowane jest osobom, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymagają usług w zakresie świadczonej przez jednostkę całodobowej opieki.

Mieszkanie chronione przeznaczone są w szczególności dla:

- osób z zaburzeniami psychicznymi,
- osób opuszczających: rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich,
- cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą.

Mapa X: Mieszkania chronione w Małopolsce w 2011 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPIPS – 03 (stan na dzień 31 XII 2011 r.).

Do końca roku 2011 jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej były także różnego rodzaju placówki opiekuńczo-wychowawcze i wsparcia dziennego dla dzieci, a także ośrodki adopcyjno-opiekuńcze, dziś stanowiące jednostki organizacyjne wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej². Piecza zastępcza jest sprawowana w formie:

- rodzinnej (rodziny zastępcze; rodzinne domy dziecka);
- instytucjonalnej (placówki opiekuńczo-wychowawcze typu: socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego i rodzinnego).

Wraz z reorganizacją systemu zdefiniowano także nowe typy jednostek pieczy zastępczej w formie instytucjonalnej, takie jak:

- regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne – przeznaczone dla dzieci wymagających szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagający stosowania specjalistycznych oddziaływań i rehabilitacji nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej;

² ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 149, poz. 887 ze zm.)

–interwencyjne ośrodki preadopcyjne – dedykowane dzieciom, które wymagają specjalistycznej opieki i w okresie oczekiwania na przysposobienie (adopcję) nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej.

Przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nałożyły także na samorząd województwa realizację zadania (wcześniej należącego do zadań powiatu), jakim jest organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych (zadanie zlecone przez administrację rządową). W 2012 r. Samorząd Województwa Małopolskiego utworzył Małopolski Ośrodek Adopcyjny, wraz z dwoma filiami (w Tarnowie i Nowym Sączu) w strukturze Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie. Ośrodek kontynuuje prowadzenie procedur przysposobienia, rozpoczętych w dotychczasowych publicznych ośrodkach adopcyjno – opiekuńczych w regionie. Jednocześnie samorząd województwa małopolskiego, na mocy wskazanej ustawy, zawarł również na rok 2012 umowy na prowadzenie postępowania przysposobienia z trzema niepublicznymi ośrodkami adopcyjnymi.

W Małopolsce na koniec 2011 roku funkcjonowało 2 546 rodzin zastępczych, w których przebywało 3 862 dzieci. Liczba rodzin zastępczych w regionie, a tym samym liczba wychowujących się w nich dzieci od roku 2006 systematycznie spada. W tym czasie ubyło w Małopolsce 200 rodzin zastępczych (spadek z 2 746 w 2006 r. do 2 546 w roku 2011), a liczba umieszczonych w nich dzieci zmniejszyła się o 329 (z 4 191 w 2006 r. do 3 862 w roku 2011). Taka sytuacja jest wynikiem spadku liczby dwóch typów rodzin zastępczych: spokrewnionych i niespokrewnionych z dzieckiem (niezawodowych). Jednocześnie przybyło w regionie zawodowych rodzin zastępczych (od 103 w 2006 r. do 156 w 2011 r.).

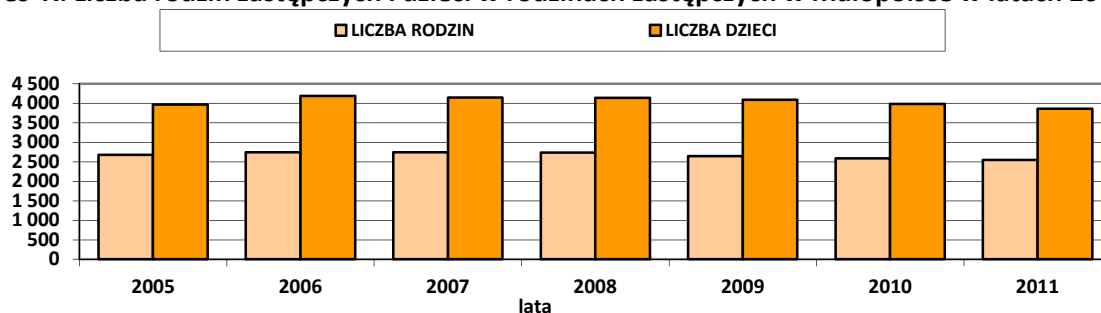
Rodzinę zastępczą (spokrewnioną, niezawodową, zawodową) lub rodzinny dom dziecka tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej. Funkcjonuje kilka typów zawodowych niespokrewnionych z dzieckiem rodzin zastępczych:

- wielodzietne, w których umieszcza się w tym samym czasie nie mniej niż troje i nie więcej niż sześcioro dzieci. Tego typu rodziny funkcjonują do czasu wygaśnięcia lub rozwiązania umowy zawartej przed wejściem w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, nie dłużej jednak niż przez okres 3 lat od dnia wejścia w życie tej ustawy,
- specjalistyczne, dla nie więcej niż 3 dzieci niedostosowanych społecznie lub z różnymi dysfunkcjami, czy problemami zdrowotnymi wymagających szczególnej opieki i pielęgnacji,
- o charakterze pogotowia rodzinnego, dla nie więcej niż 3 dzieci na pobyt okresowy do czasu unormowania sytuacji życiowej dziecka, nie dłużej niż na 12 miesięcy.

Analizując dane dla poszczególnych powiatów

Małopolski można zauważyć, iż rodzicielstwo zastępcze funkcjonuje w każdym z nich.

Wykres X: Liczba rodzin zastępczych i dzieci w rodzinach zastępczych w Małopolsce w latach 2005 – 2011

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Sprawozdania MPIPS – 03 za lata: 2005 - 2011.

Rozmieszczenie placówek opiekuńczo-wychowawczych różnego typu jest znacznie zróżnicowane terytorialnie. Najbardziej rozbudowana jest sieć placówek typu socjalizacyjnego – są one zlokalizowane w 15 powiatach. Sieć placówek socjalizacyjnych uzupełniają placówki wielofunkcyjne zlokalizowane w 6 powiatach, w tym na terenie 4 powiatów, które nie posiadają placówek socjalizacyjnych. Łącznie takimi typami placówek dysponuje 19 z 22 małopolskich powiatów. Z pozostałych 3 powiatów, 2 dysponują placówkami rodzinnymi. Na początku 2012 r. w Małopolsce (według rejestru wojewody) funkcjonowały 63 placówki tego typu, w tym:

- 32 placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego;
- 19 placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego (zlokalizowanych na terenie 10 z 22 powiatów: chrzanowskiego, gorlickiego, krakowskiego, Krakowa, suskiego, nowotarskiego, tatrzańskiego, oświęcimskiego, nowosądeckiego, Nowego Sącza);
- 4 interwencyjne placówki opiekuńczo-wychowawcze (funkcjonujące w 3 z 22 powiatów: Kraków, powiat krakowski ziemski, Tarnów);
- 1 specjalistyczno-terapeutyczna placówka opiekuńczo-wychowawcza (powiat olkuski);
- 7 wielofunkcyjnych placówek opiekuńczo-wychowawczych (w Krakowie – 2 placówki, Nowym Sączu i Tarnowie oraz powiatach: chrzanowskim, wadowickim i gorlickim).

Placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego zapewniają dzieciom całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokajają ich podstawowe potrzeby.

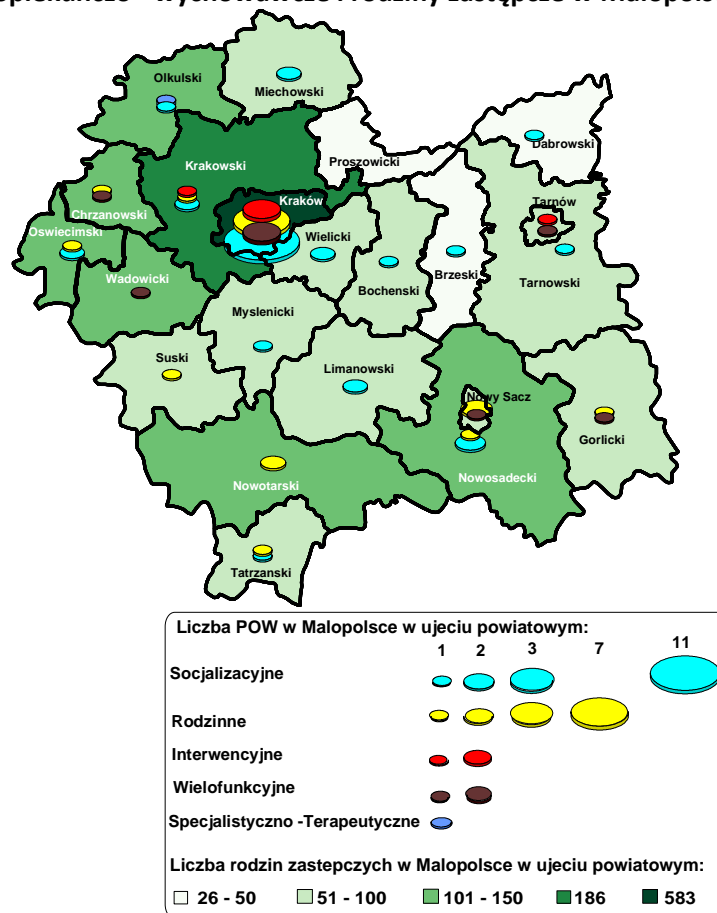
Placówka opiekuńczo-wychowawcza typu rodzinnego wychowuje dzieci w różnym wieku, w tym dorastające i usamodzielniające się. Umożliwia wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu.

Zadaniem placówki opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego jest doraźna opieka nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności placówka taka jest zobowiązana przyjąć dziecko w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia dziecku opieki. Do placówki takiej dziecko przyjmuje się na podstawie orzeczenia sądu, w przypadku gdy dziecko zostało doprowadzone przez Policję lub Straż Graniczną, na wniosek rodziców, dziecka lub osoby trzeciej w związku z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza typu specjalistyczno-terapeutycznego sprawuje opiekę nad dzieckiem o indywidualnych potrzebach, w szczególności nad dzieckiem niepełnosprawnym, wymagającym stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii, wymagającym wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych.

Wielofunkcyjna całodobowa placówka opiekuńczo-wychowawcza łączy działania interwencyjne, socjalizacyjne i inne na rzecz pomocy dziecku i rodzinie. Zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej placówki te do końca roku 2012 mają się stać placówkami socjalizacyjnymi, interwencyjnymi oraz specjalistyczno-terapeutycznymi.

Mapa X: Placówki opiekuńczo - wychowawcze i rodziny zastępcze w Małopolsce w 2012 r./2011 r.

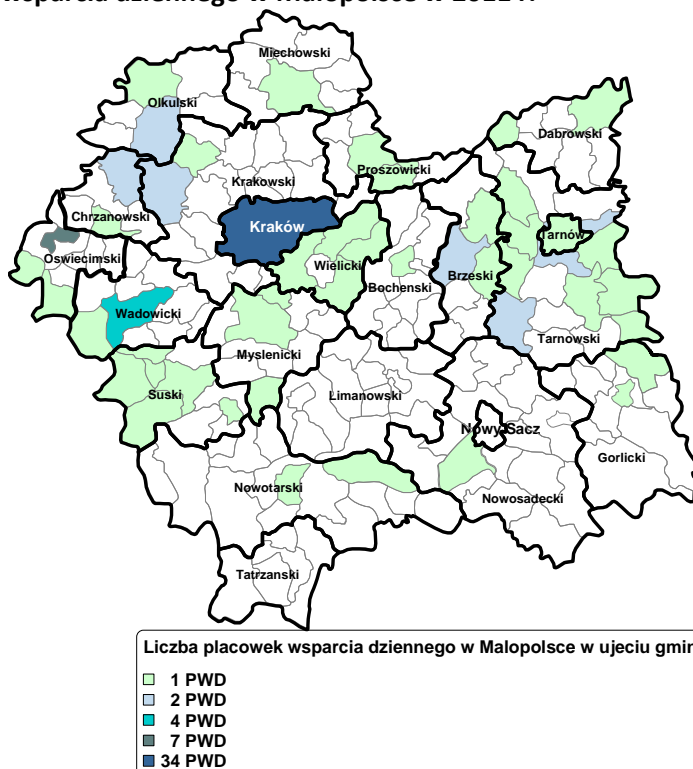

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie oraz danych Sprawozdania MPIPS – 03 (stan na dzień 31 XII 2011 r.).

W celu wsparcia rodziny dziecko może też zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego. W województwie małopolskim na koniec 2011 r. funkcjonowało (według rejestru wojewody) 98 placówek wsparcia dziennego, w tym 67 o charakterze opiekuńczym i 31 o charakterze specjalistycznym, z tego aż 34 zlokalizowane były na terenie miasta Krakowa. Placówki o charakterze specjalistycznym zlokalizowane są w 15 małopolskich gminach, opiekuńcze w 38. Łącznie placówki wsparcia dziennego funkcjonują na terenie 50 gmin.

- Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w formie:
- opiekuńczej (w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych), zapewniającej dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań;
  - specjalistycznej, organizującej zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne, a także realizującej indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny;
  - pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę.

Mapa X: Placówki wsparcia dziennego w Małopolsce w 2011 r.

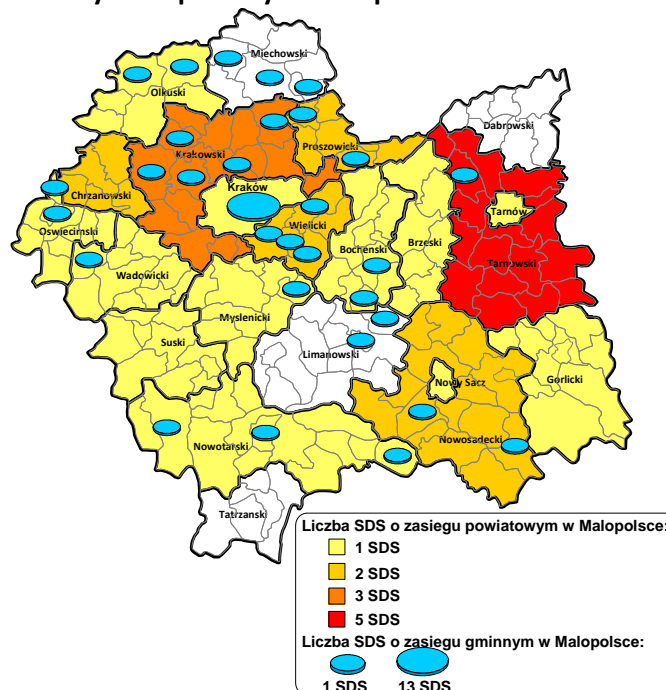

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

Wśród dziennych, niestacjonarnych jednostek pomocy społecznej (obok w/w placówek dziennych dla dzieci) wyróżniamy także tzw. ośrodki wsparcia. Ośrodkiem wsparcia może być ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, klub samopomocy, dzienny dom pomocy, ale także schronisko, czy dom dla bezdomnych, dom dla matek z małoletnimi dziećmi oraz kobiet w ciąży. Ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy w funkcjonowaniu w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej są środowiskowe domy samopomocy (ŚDS). W Małopolsce funkcjonuje 71 takich domów, w tym 43 o zasięgu gminnym i 28 o zasięgu powiatowym. 14 z 71 ŚDS zlokalizowanych jest na terenie Krakowa.

Środowiskowy dom samopomocy świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Mapa X: Środowiskowe domy samopomocy w Małopolsce w 2012 r.

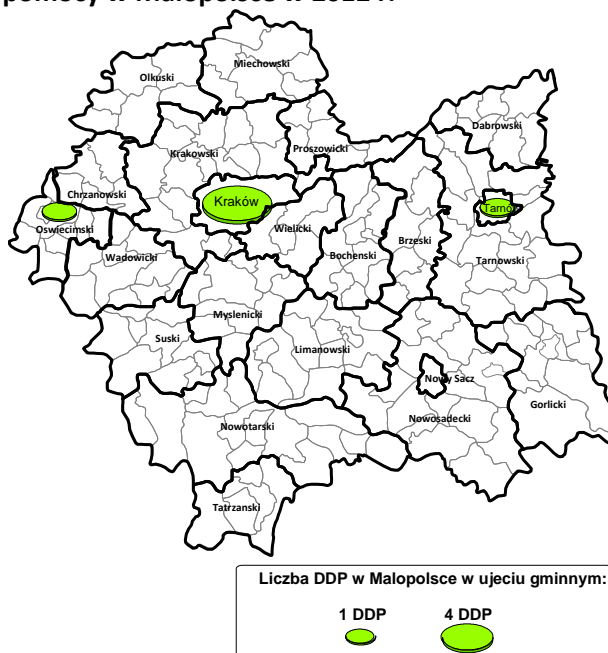

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

Infrastruktura innych ośrodków wsparcia – dziennych domów pomocy (DDP) obejmuje 3 powiaty Małopolski: Kraków (4 jednostki), Tarnów i powiat oświęcimski. Łącznie działa 6 ośrodków tego typu w skali regionu.

Dzienny dom pomocy jest ośrodkiem wsparcia przeznaczonym dla osób samotnych lub osób w rodzinach, które głównie z powodu wieku, ale też choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy, a są jej pozbawione lub rodzina takiej pomocy nie może zapewnić. W DDP można z reguły skorzystać z usług opiekuńczych, terapii zajęciowej - grupowej i indywidualnej dla podtrzymania kondycji psychicznej, usług rehabilitacyjnych, posiłków.

Mapa X: Dzielne domy pomocy w Małopolsce w 2012 r.

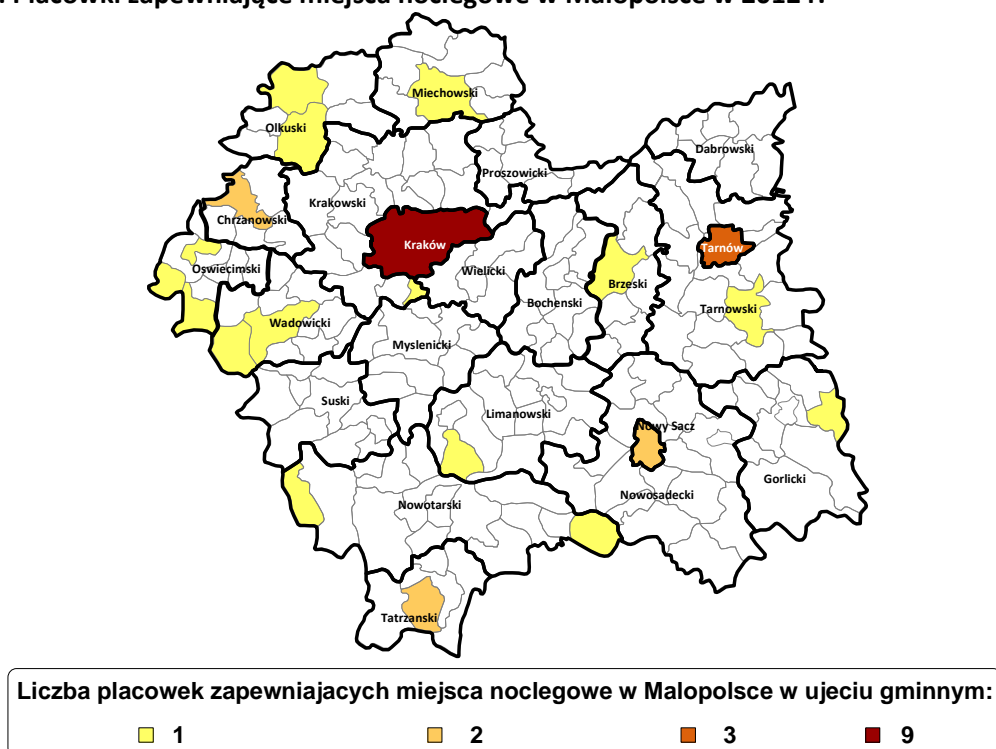
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych własnych – badanie „Aktywna integracja w Małopolsce”.

W Małopolsce funkcjonują także 2 kluby samopomocy (w powiecie wadowickim). Oba dedykowane są głównie osobom uzależnionym od alkoholu.

Nasze województwo dysponuje 33 placówkami oferującymi tymczasowe miejsca noclegowe. Wśród tego typu placówek znajdują się: noclegownie, schroniska i przytuliska dla osób bezdomnych (kobiet i mężczyzn), ale także domy samotnych matek, czy ośrodki interwencji kryzysowej dysponujące miejscami hotelowymi np. dla ofiar przemocy. Małopolska baza miejsc noclegowych obejmuje głównie ośrodki dla bezdomnych (noclegownie, schroniska, przytuliska). Rejestr placówek zapewniających miejsca noclegowe prowadzony przez służby wojewody wskazuje na 3 ośrodki interwencji kryzysowej posiadające miejsca hotelowe (Nowy Sącz, Świątyniki Górne, Zakopane) oraz 4 domy dla samotnych matek (Tarnów, Kraków - 2, Tuchów). Placówki oferujące miejsca noclegowe zlokalizowane są w 15 powiatach (najwięcej z nich, bo 9 z 33 usytuowanych jest w Krakowie).

Osoba lub rodzina ma w polskim systemie pomocy społecznej prawo do schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania, jeżeli jest tego pozbawiona. Udzielenie schronienia następuje przez przyznanie tymczasowego miejsca noclegowego.

Mapa X: Placówki zapewniające miejsca noclegowe w Małopolsce w 2012 r.

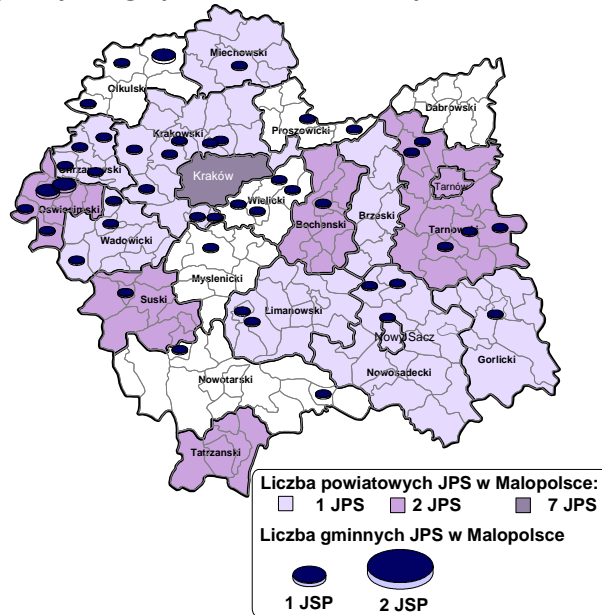

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

Instytucje doradcze oferujące swoje usługi w ramach systemu pomocy społecznej to przede wszystkim jednostki specjalistycznego poradnictwa oraz ośrodki interwencji kryzysowej.

W rejestrze Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie znajduje się obecnie 76 jednostek poradnictwa specjalistycznego prowadzonych zarówno przez gminy, jak i powiaty. Zlokalizowane są one na terenie większości małopolskich powiatów. Najwięcej, bo 7 jednostek poradnictwa specjalistycznego funkcjonuje na terenie miasta Krakowa. W/w rejestr uwzględnia poradnictwo prowadzone w ramach ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie oraz osobne placówki, takie jak: punkty konsultacyjno-informacyjne dla osób uzależnionych, dla osób dotkniętych przemocą, ośrodki poradnictwa i terapii rodzin, punkty poradnictwa prawnego oraz (opisywane poniżej) ośrodki interwencji kryzysowej. Największa część zarejestrowanych jednostek poradnictwa specjalistycznego kieruje swoje usługi do mieszkańców doświadczających przemocy w rodzinie.

Mapa X: Jednostki specjalistycznego poradnictwa w Małopolsce w 2012 r.

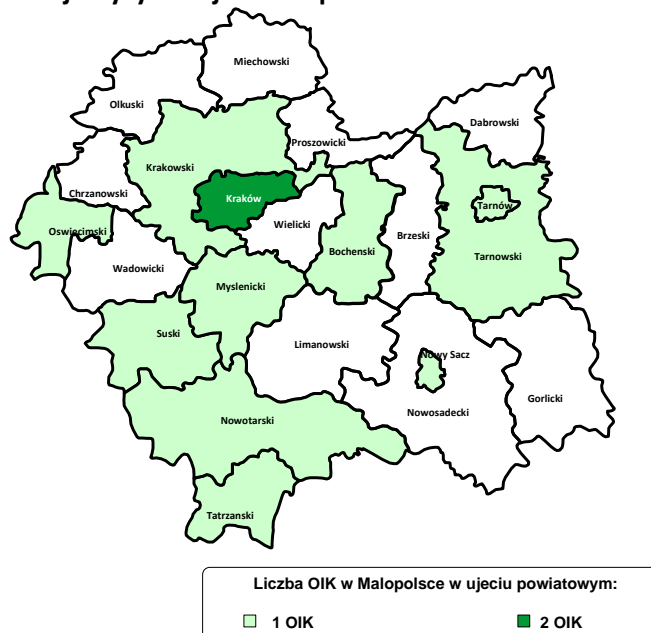

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

W województwie małopolskim funkcjonuje 12 ośrodków interwencji kryzysowej (w 11 powiatach), w tym 2 w Krakowie, 3 z nich (wg rejestru służb wojewody) dysponują możliwością udzielania schronienia (jak wspomniano powyżej). Ośrodki interwencji kryzysowej prowadzone są na terenie 50% małopolskich powiatów: ośmiu ziemskich – tarnowskiego, bocheńskiego, krakowskiego, oświęcimskiego, myślenickiego, suskiego, nowotarskiego i tatrzańskiego oraz trzech grodzkich – Kraków, Tarnów i Nowy Sącz.

Interwencja kryzysowa stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. W ramach interwencji kryzysowej udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w zależności od potrzeb – poradnictwa socjalnego lub prawnego, w sytuacjach uzasadnionych – schronienia do 3 miesięcy.

Mapa X: Ośrodki interwencji kryzysowej w Małopolsce w 2012 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie „Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I” na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.